

Γιώτα Κριλή: Ο τελευταίος γεωργός

29

Το τελευταίο βιβλίο της τριλογίας ιστορικών μυθιστορημάτων
της καταξιωμένης συγγραφέως Γιώτας Κριλή αποκλειστικά στον Κόσμο

Μέρος 'Ένατο

Υπήρχε μια οικειότητα ανάμεσα στον πρόεδρο Γιώργη και τον γραμματέα Μαστροπάνη λόγω της συνεργασίας τους για τα κοινά του χωριού. Ο Μαστροπάνη, παρά το κουσούρι του, ήταν και περιζήτητος γαμπρός. Γλυκοκοίταζε την τρίτη κατά σειρά κόρη του Γιώργη, τη Διαμάντω, κι όλο σιγοσφύριζε το σκοπό του τραγουδιού: *Κάτου στα δασιά πλατάνια, / στην κρυόβρυση, Διαμαντούλα...*

Κατέφθασαν και οι μοιρολογίστρες. «Ζωή σε λόγου σας, καλή παρηγοριά. Καλά στέφανα, Ελένη. Η χαρά και η λύπη περπατούν μαζί!».

Πρόσφεραν μαγιάτικα λουλούδια στο νεκρό και μερικές έστελναν φιλέματα, ρόδιο ή μαντίλι στους δικούς τους. 'Αναβαν κεράκια και τα κολλούσαν γύρω-γύρω στο φέρετρο. 'Επειτα κάθονταν οκλαδόν και συμμετείχαν στο μοιρολό με τη Φουφούλαινα κορυφαία.

Με γέλασε μια χαραγή, τ' άστρι και το φεγγάρι.

*Με γέλασαν και μου είπανε ο χάρος δε με πάρνει
και βγήκα ο έρμος στα βουνά, ψηλά στα κορφοβούνια
κι ακώ τα πεύκα να βροντούν και τις οξιές να τρίζουν
κι ακώ μιας πέρδικας λαλιά, μιας αηδονολαλούσας,
που το λεγε λυπητέρά σαν μαύρο μοιρολό.
Βλέπω το Χάρο να ρχεται στο άλογο καβάλα...*

Η καμπάνα χτυπούσε θλιβερά διαδοχικά και σιγά-σιγά πέρασε όλο το χωριό να τιμήσει το νεκρό και να συλλυπηθεί τη φαμελιά του. 'Ηρθε και η εγγονή του η Ρηγούλα με τον άντρα της και τον τετράχρονο γιο της από το Αραψωμάτι. Το μοιρολό ασταμάτητο. Οι μαυροφορεμένες θρηνούσαν με περίσσιο πόνο.

– Να το ήξερα, παιδάκι μου, το πώς σ' εδέχτη ο Χάρος.

Εάν σε δέχτηκε καλά, λαμπάδα να του στείλω.

– Σαν μ' ερωτάς, μανούλα μου, να σου το μολογήσω:

*Μαύρα φιδάκια μού δώκε να τα βοσκολογήσω,
στα πόδια μου βοσκολογάν, στα σπήθη μου κοιμάνται
κι επάνω στο κεφάλι μου έφτιασαν τη φωλιά τους.*

*Όταν πεινάσουν για φαΐ, τρώνε απ' το κορμί μου
κι όταν διψάσουν για νερό, πίνουν τα δάκρυά μου
που χύνουν τα ματάκια μου σα βρύση βουρκωμένη.*

Τον ξενύχτισαν η φαμελιά του, κοντινοί συγγενείς και φίλοι. Μες στη βαθιά νύχτα κόπασε το μοιρολό και άναψε η κουβέντα γύρω από τη ζωή του μακαρίτη. Που ήταν συνετός και σαν πρόεδρος έκανε το παν να ηρεμίζει τους θερμοκέφαλους που έβγαζαν μαχαιρία. Που πολλές φορές κατάφερνε να τους συμφιλιώνει, πότε με καλοπιάσματα, πότε με κεράσματα και κάπου-κάπου με φοβέρες και δεν έφταναν στα δίκαστήρια για τις μικροδιαφορές τους. Που νουθετούσε τους πάντες να μην κάνουν αδικίες, να μην κλέβουν και να συμπαραστέκονται ο ένας τον άλλον.

– Δεν ίδωντες τ' αφτί τους. Οπλοφορώ αναγκαστικά. Θα σκοτώσω κάνα κλέφτη και θα πάω φυλακή. Η χωροφυλακή δεν κάνει τίποτα, είπε ο Γιώργης.

– Τι να σου κάνει η χωροφυλακή αφού έφτασαν να κλέβουν ακόμη ο φίλος το φίλο και ο κουμπάρος τον κουμπάρο; σχολίασε ο Στρατής. Θα σας πω ένα περιστατικό που μου διηγήθηκε ο μπαρμπαΝτίνος:

'Ένας, σε κάποιο χωριό, εδώ της Γούρνας, έκλεψε πέντε-έξι πρόβατα του κουμπάρου του. 'Έψαχνε ο φουκαράς να τα βρει και πέρασε και από τον κουμπάρο του για βοήθεια. Και ο κουμπάρος, που είχε ήδη σφάξει ένα πρόβατο και το μαγείρευε, τον κάλεσε να του κάνει το τρα-

πέζι. «Κακό μεγάλο έπαθες, ρε κουμπάρε, αλλά τι να γίνει; Κάτσε κάτου να φάμε και να πιούμε και θα φροντίσουμε και για τα πρόβατα». Και σαν τέλειωσαν το φαγητό, λέει ο κλέφτης: «'Άκου, κουμπάρε να σου πω. Έχω μια ιδέα. Αν πάνε δώθε τα πρόβατά σου», και δείχνει, σκουπίζοντας το λιγδιασμένο μουστάκι του, προς το δεξιό μέρος, «υπάρχει μια ελπίδα να τα βρούμε. Αν πάνε κείθε», και δείχνει σκουπίζοντας το αριστερό μουστάκι του, «πάλι υπάρχει ελπίδα να τα βρούμε. Άλλα αν πάνε κάτου» και δείχνει σκουπίζοντας τα λιγδιασμένα γένια του, δηλαδή, στην κοιλιά του, «τότε πάνε τα προβατάκια σου! 'Έλα, να πούμε ένα τραγουδάκι να ξεσκάσουμε».

– Παχύδερμο! Τέτοια τέρατα ζουν ανάμεσά μας.

– Ο κλέψας του κλέψαντος. Καυχιόνται κιόλας.

– Τα 'βλεπε και τα 'ξερε ο συγχωρεμένος ο πατέρας, πρόσθεσε ο Γιώργης. Συχνά έλεγε: «Χάθηκε το φιλότιμο. Ζούμε σε εποχή ηθικής εξαθλίωσης».

Ο Θανάσης ο παπουτσής ένιωθε μεγάλη τιμή που ο γιος του θα παντρεύόταν την εγγονή του γερο-Νικόλα και είπε:

Εγώ τον θυμάμαι τότε που γίνονταν τα έργα του σιδηροδρόμου. Μας οργάνωσε και μας πήγε στον επιστάτη. Δουλέψαμε πολύ καιρό κει πέρα. Γινόταν μεγάλο πανηγύρι με τους ξένους. Τ' άρεσαν τα καλαμπούρια και μας έκανε να γελάμε. 'Έλεγε συχνά τούτο:

«Κάποτε, λέει, ο βασιλιάς 'Οθωνας κάλεσε το Θοδωράκη Κολοκοτρώνη για δείπνο. Είχε όμως πρόβλημα με το επίθετό του κι αποφάσισε να τον φωνάζει σκέτο 'Κοτρώνη'. Ήρχεται λοιπόν ο Κολοκοτρώνης, χαιρετίονται, και ο 'Οθωνας του λέει: – Παρακαλώ καθίστε, κύριε Κοτρώνη. Και του απαντά ο Κολοκοτρώνης. – Πώς να κάτσω, αφού μου κόψατε τον κώλο».

Έσκασαν όλοι στα γέλια.

– Εγώ θυμάμαι και κείνο που έλεγε για τον Καραϊσκάκη, είπε ο Στρατής.

«Το 1825, τότε στην εκστρατεία της Μεσσηνίας, μάλωσε, λέει, με τον Κουντουριώτη και του είπε: – Ωρέ Κουντουριώτη, άκουγα και νόμιζα θα 'ναι όλο γιομάτο μυαλό το κεφάλι σου. Εσύ όμως έχεις τόσο μυαλό, όσο έχω 'γώ σπόρο στ' αρχίδια μου».

Συνέχισαν να γελάνε και να θυμούνται καλαμπούρια και περιστατικά μέχρι που ξημέρωσε. Κάποιος νόμισε ότι γελούσε και ο πεθαμένος μαζί τους. Ο Ηρακλής καθόταν σιωπηλός. 'Άκουγε πρώτη φορά τις ιστορίες για τον πατέρα του.

Η επόμενη μέρα ηλιόλουστη, μαγιάτικη. Η καμπάνα χτυπούσε θλιβερά από τα ξημερώματα. Σήκωσαν το νεκρό στον ώμο τους οι δυο γιοι του και οι δυο έγγονοι γαμπροί του. Οι Αηδονοχωρίτες άφησαν τις δουλειές τους, έκλεισαν μέσα τα ζωντανά τους και πήγαν στην κηδεία, γεμάτοι συγκίνηση, να αποχαιρετήσουν τον αγαπημένο τους πρόεδρο. Θα τους έλειπε. Η μαγεία της φύσης ανέβαζε στα χείλη τους το στίχο του Αθανάσιου Διάκου:

Για ιδές καιρό που διάλεξε ο Χάρος να με πάρει, / τώρα π' ανθίζουν τα κλαδιά και βγάζ' η γη χορτάρι.

Είχαν έρθει και πρόεδροι από τα χωριά της Γούρνας και κάμποσοι φίλοι του. Πολλοί, ο ένας πίσω από τον άλλον, έπαιρναν το λόγο και απέτιναν φόρο τιμής και εκτίμησης στον εκλεκτό νεκρό.

Ο παπα-Γιάννης κούνησε για τελευταία φορά το θυμιατό ψάλλοντας: «Αιωνία του η μνήμη!»

«Αιωνία του η μνήμη!» αναφωνούσαν όλοι, καθώς έσκυβαν κι έριχναν από μια χούφτα χώμα στον τάφο του. «Να 'ναι ελαφρύ το χώμα που τον σκεπάζει, Θεός σχωρέσ' τον».